

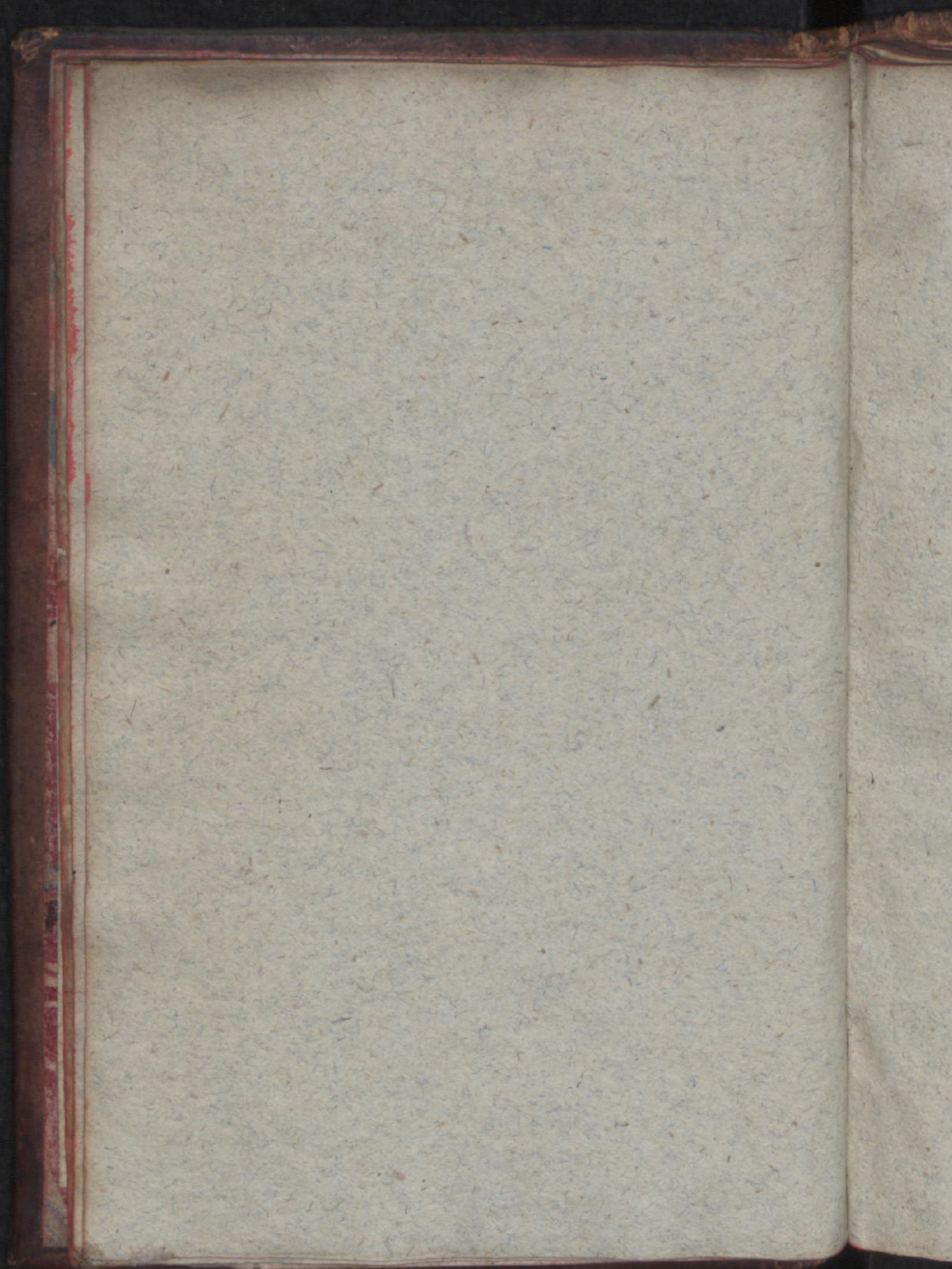

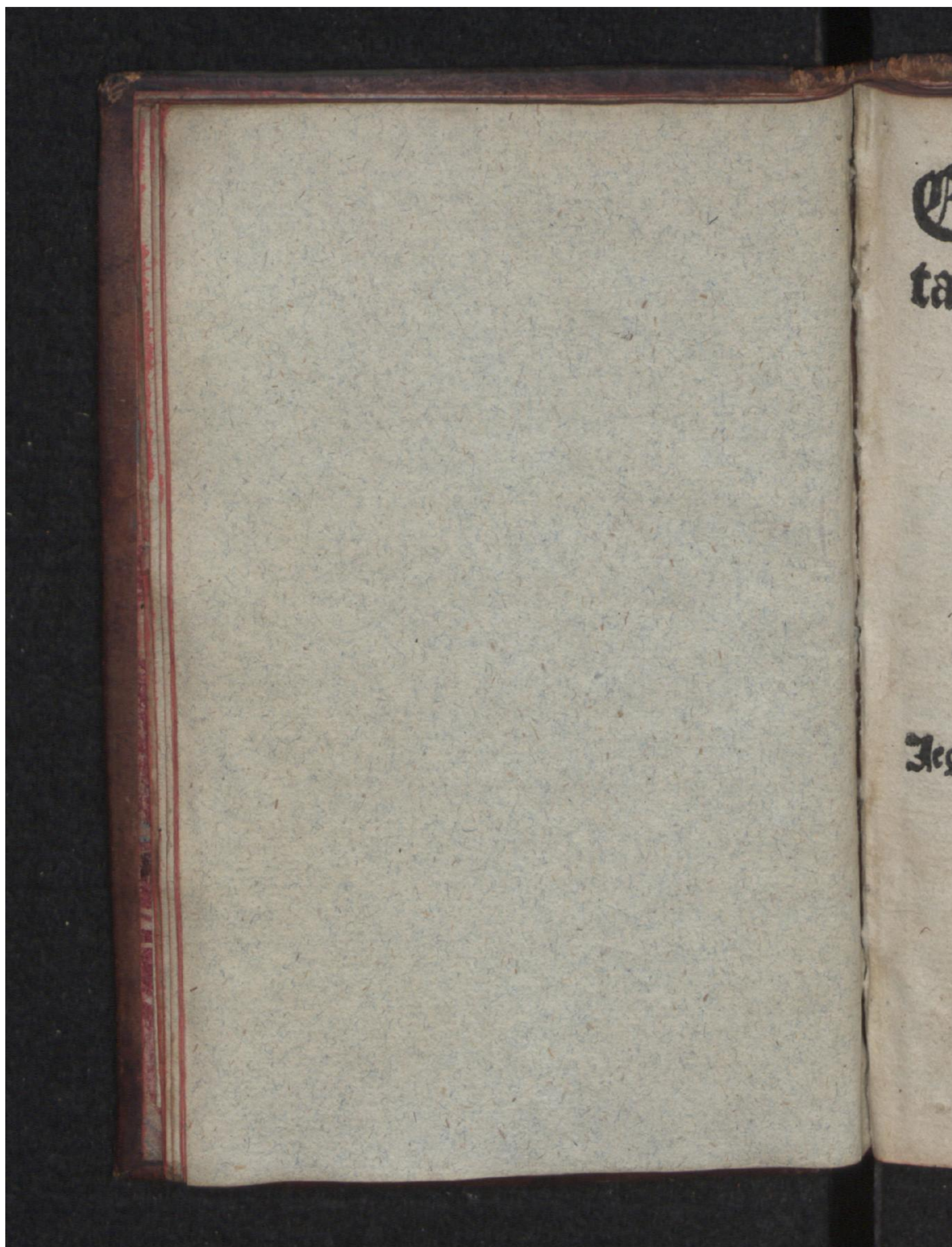
No. 832.

M Tuscher fecit

En merckelig Trac=tat/ om de dødis opstan=delse/ oc om det euige liff.

Philip: Melancth:

Fordansket aff D: Petro Palladio.

Jeg Tror Legemens opstandelse oc det euige liff.

M D L V.

Erlig oc velbyrdig mand Erick Bøllie til Tureby/ ønsker ieg Peder Palladius Naade oc fred aff Gud fader ved Jesum Christum.

ære Erick/ sønderlig gode Ven/ effter en euig tacksigelse for alle velgerninger / loffuede ieg eder nogen ydermere trøst oc husuaelse/ effter salig Fru Sophies/ eders kære Hustruis henferd/ fra denne vsle Verden til det euige liff / huor saa oss burde vel at gledis / at de som henfare / komme vdaff / met alt det onde / som denne Verden / oc verdsens Høffding haffue at skencke vdi saa oss / oc hen til alt det gode / som er euigt oc aldri faar ende/ dog effterdi at det gør kød oc blod ont / at wi skulle skillies at / som Christi Discipler vaare bedrøffuede / det hand sagde dem/ aff hans gong

til faderen oc hand trøstede dem met det euige liff / met den Hellig Aand / oc at de skulde bønhøris aff faderen etc. oc lerde hand oss der met / at trøste huer andre / Saa sender teg eder denne merckelig artickel om de dødis opstandelse oc om det euige liff / vdsagt / aff den Høylerde mand Philippo Melanchthone / som teg oc gerne sette vd paa danske / huor met i kunde trøste eder / vdi Herren / oc tage til tacke paa denne tid / Gud almectigste eder befalendis oc hand trøste eder oc alle bedrøffuede hierter Amen. Screffuit i Københaffn Søndag Oculi.

MDLV.

En merckelig Tractat om de dødis opstandelse oc om det euige liff.

De

AT alle døde Menniskis Opstandelse skal tilkõme/ oc at Dommen/ det euige liff/de Gudfrøctigis euige glede/ oc de vgudfrøctigis euige pine skulle følge der effter/ giffuer oss icke alenste den lerdom tilkende/som oss er faaresæt klarlige/ skenbarlige oc vden alle krinckelkraage/ vdi det hellige Euangelio / som er det ny testamentis predickẽ. Men det er ocsaa lẽge siden begynt at gaa faar sig met Opstandelsen/ oc det ny leffnis begyndelse/i huilckit der skal vere it nyt liuff / vijsdom oc rætferdighed/ vden synd oc vden døden/er obenbarte faar Apostlerne oc faar andre som vaare met Apostlerne / oc sæt obenbarlige faar Øyen/det Christus effter døden fick til liff igen/oc mange andre Forfædre oc Prophe ter bleffue opreste igen aff de døde.

Det er icke tilforgeffuis giort / at den hellige Kircke/ haffuer saa vnderligen

 gerning

gerning at sette sig faare oc spele sig vdi. Christus vilde at dēne hans oc andris Opstandelse aff døde / oc disse venlige omgengelser oc sātaler i føretiue dage hoss Apostler oc de andre som vaare met dem / skulde vere it naffnkyndigt oc obenbarligt vidnesbyrd om Opstandelsen oc om det euige liff. Der som wi ville der idelige tencke paa / da skulde icke aleniste vort samtøcke eller oc troen stadfestis i vore hierter om denne artickel / men wi skulde ocsaa kunde bedre lide oc taale / huess wselhed / iammer oc elendighed / dette alsomkortiste oc flyactigste liff haffuer met at fare / naar wi vilde inderlige see til det Christi oc de opreстis allerløstigste selskab oc stoldbrøderskab. Thi der met lader mand aff at tuile om Opstandelsen / naar mand tencker paa saa mange dagis / som ere føretiue dagis omgengelse / oc at saa mange Mennicke komme tilsammen / see huer andre / tage huer andre i faun oc tale til sammen.

Thi wi skulle icke saa tencke / at

Christus oc de andre opreste forsuandis strax/ som spøgelse flyr bort/ naar de ginge til Apostlerne/ men de omgickis met huer andre idelige oc daglige/ oc haffde venlige tale tilhobe/ om denne saa megtig en Gudz gerning/ om Menniskens naturis opreyselse oc fornyelse/ om saa stor ære/ sō oss er giffuen vid Sønnen/ om Euangelii vdbredelse iblant Hedninger. Paa det siste ere ocsaa beuiste de vidnesbyrd/ som ere visse oc sande om det euige liff oc glede.

Aldri fick Verden nogen tid saadant nogit/ eller yppermere/ end dette vaar. Oc efftersom/ at Gud haffuer icke til forgeffuis ladet beuise oc bete saadant it spectackel/ bør oss altid at see hen met vor hierte/ til dē førretiue dagis Schole. Der saar ville wi hente vidnesbyrd der aff om opstandelsen oc det euige liff/ saa vel som om mange andre tig. Wi ville ocsaa beholde de klare sprog/ vdi Christi predickerne/ som Matth: xxv. Kommer hid i min faders velsignede/ arffuer det Rige/ som eder er bered aff verdens

 begyndelse

Begyndelse: Jo: vi. Oc det er faderens vilie / som mig vdsende / at jeg skal inted miste aff alt det/som hand gaff mig / men at jeg skal opuecke det paa den yderste dag. Oc det er hans vilie som mig vdsende/ at huo som seer Sønnen oc tror paa hannem skal haffue det euige liff oc jeg skal opuecke hannem paa den yderste dag/oc den hellige Paulus skarpelige fordagtinger oc skenbarlige forklarer denne artickel.

Men effter at de sprog i Apostlernis scrifft ere kendelige nock / ville wi samle til hobe nogle gamle vidnesbyrd aff Prophéterne/ at mand klarlige kand see faar øyen / huad altid haffuer verit screffuit i den hellige kircke/aff Patriarcker/ Propheter oc Apostler / ia den gantske Guds menigheds samtycke om denne artickel.

Esa: xxvi. Men dine døde skulle leffue/ oc opstaa igen met legemet. Vaager op oc loffuer/ J sõ ligge vnder Jordẽ/thi din dug er en grøn marckis dug/ men du skalt nedkaste de dødis land. Gack bort / i it kammer/.

kammer / mit folck / oc lyck dørren til ef-
ter dig / skiul dig it lidet øyeblick / indtil
vreden gaar offuer. Thi see / Herren skal
vdgaa aff sin sted / at hiemsøge landzens
Indbyggeris ondskaff offuer dem / at lan-
det skal obenbare deris blod / oc icke skiule
dem lenger / som ere der inde ihielslagne.

Denne predicken taler paa det aller-
klareste / om de dødis opueckelse / om hel-
lige menniskis glede / om de vgudeligis
pine / oc om den Christelige kirckis ner-
uerendis pine oc plage. Der saar skal mand
grandgiffuelige giffue act paa denne predic-
ken.

Dine døde siger hand skulle leffue.
Hand kalder hellige mennisker Guds døde /
at hand vil giffue tilkende at den hellige
Kirke pines oc plages her for Guds skyld /
som hand vilde saa sige. Dine børn / oc de
som ere ihielslagne for din skyld / oc de som
du est omhøggelig faare / de skulle leffue igē.
Huordan skal da det euige liff vere? Gleder

eder siger hand / det er. De Gudfrøctige skulle altid grønis oc blomstris met en euige glede / en fuldkommelig Guds kendelse / oc en fuldkommelig retferdighed / vden synd oc død / lige som hine enge grønis igen aff duggen. Der nest setter hand oc saa trøst oc husualelse der hoff / mod pine oc plage. Men siger hand / den Christelige kircke bør en tid lang at pines oc plages oc lide oc taa le døden. De skulle vere indlucte / som i it herberge / fordi at de skulle beuaris i den Christelige kircke oc i ordet til dómen. Der effter predicker hād om de vgudeligis pine / oc atter igen taler om opstandelsen. Jorden skal icke lenger skiule sine thielslagne ꝛc.

Esa Lxvi. Lige som de ny himle oc ny Jord / som ieg gør / staa faar mig / siger Herren / saa skal oc eders sæd oc naffn staa / oc alt kød skal komme maanet effter maanet / oc fra en Sabbath til en anden / at tilbede faar mig / siger Herren. Oc de skulle gaa vd / oc see de folckis legeme / som

haffue

haffue ilde giort faar mig. Thi deris Orm skal icke dø / oc deris ild skal icke vdslyckis / oc de skulle vere en Verstyggelighed faar alt Kød.

Denne sted bescriffuer ocsaa baade dele / som er de vgudeligis euige pine oc de retferdigis glede. Oc hand lærer huordan det euige liff skal vere / det som hand saa siger. Der skal vere euig Maaneder oc euige Sabbather / det er / en euig Høytidlig dag / paa huilcken aller helligen skulle euige tilbede Herren. Der faar skal det euige liff vere en euig tilbedelse / det er / Guds kendelse / vden synden oc vden døden.

Esa: lxv. Thi see ieg vil skabe en ny Himmel oc ny Jord / at mand skal icke kõme de første ihu / eller legge paa hierte. Men de skulle glede dem euindelige / oc vere glade offuer det / som ieg skaber. Thi see / Jeg vil skabe Jerusalem til fryd / oc hendis folck til glede / Oc ieg vil fryde mig offuer Jerusalem / oc glede mig offuer mit folck / oc der skal icke mere høris grædendis røst

eller klagendis røst i hinde/ Der skulle icke mere vere Børn/ som icke kunde naa deris dage eller Gamle/ som icke skulle fuldkomme deris Aar/ men Drenge hundrede aar gamle skulle dø/ oc syndere hundrede Aar gamle skulle forbandis.

Somme sprog ere klarere oc forstandeligere end somme. Dog vinder ocsaa denne sted/ at den gandske natur skal fornyes/ Oc at de Gudfryctige skulle faa den euige glede/ Mand skal icke høre nogen grædelig røst lenger vdi hende &c. Det saa skulle de vere foruden synd oc død. Icke smaa Børn oc de Gamle met skulle leffue euindelige/ Men de Børn som ere hundrede aar gamle/ oc de syndere som ere hundrede Aar gamle/ Det er/ de som bliffue varactige vdi ondskab skulle lide pine. Oc fordi at disse steder lære at den Christelige kircke/ skal lide pine oc plage før Dommen kommer/ oc at hun skal først komme til ære oc glede effter Dommē/ oc effter de

gandske

gandske Creaturis fornyelse / giffue Propheterne klarlige tilkende oc vidne bære/ at Christi rige er it Aandeligt Rige/ oc at der skal icke vere saadan en polici oc regement før Dommen kommer/som Jøderne oc hine Gendøbere giffue faare.

Esa: xxv. Hand skal borttage Jordekledet paa dette Bierg/ som alle folck ere suøbte vdi / oc tecket/ som alle Hedninge ere tilteckte met. Thi hand skal opsluge døden euindelige. Oc den HERre Herre skal affstryge graaden fra alle ansicter/ och hand skal borttage sit Folckis forsmædelse/ i alle Land.

Denne sted lærer ocsaa klarlige/ at Døden skal vdslettis oc at Guds faalck skal befries aff skam/ skendzel oc graad/ Det er/ aff Synd/ døden oc forfølgelse/ Men det som hand siger først/ Facies inuolutorum. Det er/ om Jordekledet/ der met forstaar hand ocsaa døden/ Fordi at

de

de Døde pleyde at suøbis i it Lagen/ naar de begroffuis / och disse suøbekleder skulle borttagis / det er / Døden skal borttagis.

Esa: xxiiii. Paa den tid skal Herren hiemsøge de høye Ridderskaff / som ere i høyelse / oc Jordzens Konger / som ere paa Jorden / at de skulle samles vdi it lidet knippe til Graffuen / oc bliffue indelucte i fengsel / Oc de skulle hiemsøgis igen lang tid der effter. Oc Maanen skal skamme sig / oc Solen skal staa met skamme / naar den Herre Zebaoth skal vere Konge paa Zions Bierg / oc i Jerusalem oc faar sine Eldste / i herligheden.

Esa: xxxv. Herrens igenløste skulle igen komme / oc komme til Zion met gledskaff / euig glede skal vere offuer deris hoffuit / oc de skulle faa glede oc fryd / oc pine oc suck skulle fly bort fraa dem.

Esa: ix. Oc hand kaldis vnderlig / Raad / krafft / Kempe / euige Fader / Fredzens

Fredzens første/ paa det at hans Herre-
dømme skal bliffue stort/ oc fred vden en-
de/ offuer Dauids stoel oc hans Konge-
rige/ at hand skal berede oc styrcke det met
Dom oc retferdighed/ fra nu oc til euig tid.
Dette skal Herrens Zebaoth nidkierhed
gøre.

Daniel: xii. Oc mange aff dem som
ligge vnder Jorden oc soffue/ skulle opuog-
ne/ somme til det euige liff/ oc somme til
euig skam oc skendzel.

Osee. xiii. Men ieg vil frelse dem aff
helffuede/ oc redde dem fra døden. Død/
Jeg vil vere dig en forgifft. Helffuede/ Jeg
vil vere dig en pestelentze.

Ezec: xxxvii: See/ Jeg vil oplade
deris Graffuer/ oc ieg vil hente eder mit
folck aff dem ect. Hid hør ocsaa det sprog
som Ezechiel scriffuer xxxiii. Saa sande-
lige som ieg leffuer/ siger den Herre Herre/
Jeg haffuer ingen behagelighed tel den v-
gudeliges

gudeliges død / Men at de wgudelige skal omuende sig fra sit væsen oc leffue. Gid høre ocsaa alle de sprog i Prophetternis scrifft / som ere om Christi oc hans helligens euige rige.

Psal: xv. Mit kød skal ligge tryggelige. Thi du lader min siel icke bliffue i Helffuede / oc ey heller tilstæder / at dine hellige raadner. Efftherdi at Propheten taler om vor Herre Christo / befatter hand ocsaa Christi lemmer her vnder / Thi hand veed vel / at syndsens oc dødsens rige forderffuis ved Christum.

Psal: xxii. De Elende skulle æde / at de bliffue mætte / oc de som atspørge Herren / De skulle prise hannem / Eders hierte skal leffue euindelige.

Psal: xxxiiii. Wlycke skal ihielsla den wgudelige. Ja / der som misdedere oc syndere icke pines i dette liff / da skulle de dog pines effter dette liff.

De

Oc lige tuert imod / Psalmo Cxvi. 9
Hans helligens død / er dyrebar holden faar Herren. Da vil det io gaa Helligen vel effter dette liff. Til det samme hør oc saa denne sted. Psal: xxxiiii. Den retuise maa meget lide men Herren hielper hannem aff alt det.

Psal: xxxxix. Her lignes de wgudfryctige som ere lyckſalige / oc de Gudfryctige / som lide pine oc plage / Oc læris her at begge deris vilkor omkringuendis i døden. Om de wgudelige siger hand. De ligge i helffuede lige som faar / døden slider dem / oc de see liuset aldri mere.

Tuert imod om de Gudfryctige siger hand. Gud skal frelse min siel aff helffuedis vold / Thi hand haffuer anammit mig.

Til det samme / hør ocsaa den lignelse i den fierde Psalme. Hine haffue meget Vin oc Korn / men teg ligger oc soffuer aldelis met fred. Hid høre ocsaa / alle de sprog om Christi euige rige.

Job. xix. Jeg veed at min frelsere leffuer oc hand skal her effter opuecke mig aff Jorden. Oc ieg skal der effter omgiffuis met dēne min hud/oc ieg skal see Gud i mit kød. Den samme skal ieg see faar mig/ oc mine øyen skulle skue hannem/oc ingen fremmet.

Denne er en herlige sted/som bær vidne der om/ at wi skulle visselige faa de samme legemet igen/ men fornyede/ som Paulus lærer ect. Item hand lærer huordan det Euige liff skal vere/som er Guds kendelse etcet: Christus argumenterer/ vdaff Mosi bog. Jeg er Abrahams Gud etcet: Der faar leffuer Abraham/fordi at Gud skøder icke om de ting/som inted ere. Oc wi kunde ocsaa sterckelige nock tage beuisning aff sorietterne oc exempler. Huilcke denne artickel om det euige liff er saa gaat som suøfft vdi. Exemplum. Gud loffuede oc tilsagde/ at hand vilde beuare Abraham oc andre helligen. Jeg er din beskermer. etcet: Men

Men hellige Mennisske pines oc plages i dette liff paa det allerhøyste oc siunes at vere forladne/ endog Gud haffuer visselige omhyggelighed for dem. Der faar staar der it andet liff tilbage oc en stor ære / Huor mede de skulle æris efter dette liff/ til huilcket de skulle ocsaa see hen oc tencke saa til/ at foracte oc forsmaa al wræt/ wselhed oc ælendighed/ oc ingenslunde tegne dem/ lige at vere ved den store løn.

Item Staar der i den første Prædicken. Gen: iiii. Naar du est from da est du behagelig/ Men est du icke from/ da huiler synden faar døren. Der faar kand det icke andet vere/ end at der staar it andet liff tilbage/ Vdi huilcken Abel skal anamme løn/ oc end følger det ocsaa der effter/ at der staar en Dom tilbage offuer alle synder / ocsaa offuer de synder/ som icke ere bleffne straffede i dette liff. Oc om denne almindelig dom/ haffue wi vandfloden til it exempel. Item at Sodoma bleff opbrend /oc andre saadanne Historier/

 at

at Gud vil vden tuil straffe oc pine alle
menniskers synder.

Item / Den første forjettelse Gen:
iii. Spaar / at dieffuelsens rige skal vdslet-
tis / Det er / at synd oc død skulle vdslet-
tis / der faar skal io menniskens natur for-
nyes. Oc Jacob spaar om alle hednin-
gers Saliggører. Hannem forstode Forfæ-
derne / at vere den som skulde begynde icke
nogit legomligt rige / men retferdigheds oc
det euige liffs rige. Thi de saae vel / at den
Christelig Kircke i dette liff skulde vere vn-
der syndsens leffning oc vnder pine oc pla-
ge / som de haffde seet / at Abel vaar ihiel-
slagen / oc at Abraham fick befalning at
slacte sin søn / som it offer. I denne figur /
forstod hand io vel / at den Sæd / som vaar
foriet / skulde bliffue it offer.

Enoch oc Elias bleffue leffuendis
hen offuer førde til Gud / som texten siger
klarlige nock om Enoch. Disse gerninger
ere obenbarlige vidnesbyrd / til det euige
liff. Thi der som de bleffue vdslycte oc til
inted

inted giorde / da vaare de icke hoss Gud. Thi at ōgaaff met Gud / det er at leffue / vdi it helligt leffnit hoss Gud. Der faar ere disse exempler bedre oc dueligere / end om fortettelsen haffde verit framsæt met ord aleniste foruden exempler. Oc er ingen tuil der paa / at de hellige Forfædre haffue ex offuerflødige nock vdlagdt baade fortetterne oc disse exempler. Det samme vinde ocsaa Englernis samtale met Abraham oc de andre Forfædre / at der er it andit liff til / oc giffue Englene tilkende / at wi ere stoldbrødre til det Euige liff / vdi huilcken de ere / fordi at de beuare oc beskerme oss etc.

Nume: xxiii. Min Siel dø de Retferdiges død oc mit Endeligt bliffue lige som deris ende.

Item Nume: xxiiii. Jeg skal see hannem / men icke nu / Jeg skal skue hannem / men icke nær hoss.

Petrus Palladius til den Christen Lessere.

DEt første spørsmaal / huor faare lengis alle mennifke fram at / fra en tid / til en anden &c. Naar Paaske tid er kommen / saa lengis mand effter Pintzdag / oc saa hen Aarit igennem. Ja fra it Aar oc til it andet? Suar / det er icke tiden i sig selff / mand lengis effter / som paa kender. Thi mand lengis to ligeuel effter en anden tid / men det er Døden oc dødsens tid mand lengis effter / fordi at det er skicket for alle Mennifke / at de skulle en gong dø / oc der effter Dommen. Heb: ix

Det andet Spørsmaal / Hui ville da Mennifke almindelige / saa nødige dø? oc Huer tencker i sit hierte. Ah maatte ieg end nu lenger leffue / det samme tencke de ocsaa om deris Slect oc Venner. Hui skeer det da / men de lengis dog effter døden dag fra dag / tid fra tid / oc som S: Job siger /

Mine

Mine Ben ønske dem døden. Jeg beger icke lenger at leffue. Suar. Tag lignelse aff en misdeder som er dømt til døde/ Hand vilde nødig dø / dog lengis hannem effter Døden/oc vilde nu helder at det vaare offuerstandet/ end at det skulde staa hannem faare. Kunde hand slippe løss / oc komme at skouen / see / om hand forsaa sig icke. Saadāne ere allis vor tancker om Dødē/ at wi vilde baade nødige dø oc wi lengis dog der effter. Mē viste wi at wi kūde vere fri for dødē da lēgdis oss inted der effter. Adā vdi Paradiss/ før hand brød budet haffde hād ingē død at grue for/ heller at lengis effter. Men sidē effter at hād vaar faldē/lagde Gud døden paa hānem/som den xc. Psalme siger /Du kommer menniskē til at dø.

Tredie Spørsmaal. Hui dør mand icke strax effter at mand lengis effter dødē oc ønsker sig at dø? Suar / fordi huer bør at bide sin tid/ til der kommer bud effter hannem /oc hand faar i sandhed den røst at høre klinge faar hans Øren / som staar

 i den

i den samme Psalme / kommer igen i Mennisk ens Børn. Huer som saa kaldis / hand saar strax at følge. Kōmer hād før oc selffmint / heller døder oc dræber sig selff / da bliffuer hand ilde kommen. Thi der sende ingen bud effter hannem. Oc lige som mād skal forbide effter denne røst om døden / saa faar mand ocsaa at forbide i Jorden effter den anden røst om Opstandelsen / som saa liuder hoff den siste basune. Staar op i døde / oc kommer til Dōmen. Esa: xxvi. Der faa wi at gaa vd aff vort Herberig oc kammer oc kaste vor Jordeklede vdaff oss oc træde fram den ene met den anden. Dani: xii. Oc end kommer der siden den gledelig røst til alle vdualde Guds børn / som saa vil liude. Kommer hid i min faders velsignede / arffuer det Rige / som eder er bered aff verdens begyndelse / Matth: xxv.

Det fierde spørsmaal / Hui ville somme Mennicke icke forbide effter Gudz røst til døden / men skere aff før tiden kōmer /

oc døde oc dræbe dē selffue met reb/kniff/ ild/vand etc. Huar/De ere bideløse/oc det skeer aff wtaalmodighed/paa dē ene side/ oc aff mishob til Gudz naade/paa den anden side/ oc straff som de bære fare for den euige død/saa er icke denne død dem vden en flue bid/huad passer det arme hierte paa denne legemlig død/ der venter sig den euige død? Men saadanne bliffue ilde komne naar de komme frem/ oc høre hen til den forskreckelig oc fordømmelig røst/ der saa vil liude/ Gaar bort fra mig i forbandede i den euige ild/ som er bered Dieffuelen oc hans Engle.

Der faar tencke sig huert Menniske om/som mact paa ligger/oc lære sig dødsens vilckaar/oc Guds vilie/oc skicke sig der effter i tide/met en aluorlig oc hiertelig pœnitens oc syndsens offuergiffuelse/ met det aller første. Thi wi haffue inted breff paa vort liff. Dagen er aldri saa lang / at afftenen ey kommer dog ved enden. Vore

 faareldre

faareldre ere borte / wi skulle ocsaa bort / dis lenger mand setter sig faare at leffue her paa Jorden / dis førmere faar hand Guds røst at høre. Kom hid igen du menniskens Barn / Gud giffue oss en salig stund naar det skal vere / oc disimellem den rette lengelse der den hellige Paulus om taler i. Cor: i. Wocter ekon paa vor Herris Jesu Christi obenbarelse / huilcken som oc skal beholde eder fast ind til ende / at i skulle vere wstraffelige paa vor Herris Jesu Christi dag. Less der om Ro: viii. Phil: iii. i. Thess: i.

En ret vey igennem vor Herris Christi opstandelsis Historj befattit i tolff samtaler.

Peder Palladius til den Christen læsere.

Effter

Fftherdi at den hellige Paulus binder vor opstandelse fra de døde/op til vor Herris Christi Opstandelse vdi det femtende Capitel til de Corinther/ da er det oss/alle Guds vduolde/til trøst oc husualelse at læse idelige oc vide Historien aff de fire Euangelister / om vor Herris Christi opstandelse. Der faar/paa det/ at at mand kand disbedre vdrede sig i samme Historie / haffuer ieg befattit den vdi tolff samtaler/som her effterfølge/huer hoss sin text / met en lidel forklaring oc fruct hoss huer samtale/ forhaabendis det at bliffue til gaffns oc til Guds ære.

Der Sabbathen vaar forgangen etc.

Oc de sagde til huer andre etc.

DEn første samtale/ er Quindernis imellem dem selffue/ om stenen at velte fra døren paa graffuen/

uen oc paaminder oss denne samtale / om de Gudfryctige / som ere dog skrøbelige / oc græde oc giffue sig / i angist oc nød.

Oc der de vaare bedrøffuede &c.

DEn anden samtale / er Englernis oc Quindernis tilsammen / om Christi Opstādelse / oc paaminder oss / om den husualelse / som skeer alle bedrøffuede hierter / ned fra Himmellen / ved det salige Guds ord / om mand setter sin tro der til.

Da løber hun oc kommer til Simon Petrum &c.

DEn tredie samtale / er imellem Magdalene oc Apostlerne / om Christi legeme / at det skulde vere bortagit aff graffuen / som oss paaminder / om vor store vantro / at wi icke

15 icke tøre trolige forlade oss paa Guds salige ord/ naar wi end det høre.

Maria stod faar graffuen / oc græd uden faar etc.

En fierde samtale / er først imellem Englerne oc Magdalene/ oc strax der effter imellem vor Herre Christum oc Magdalene. Oc giffuer denne samtale oss tilkende/ huor stor en omhyggelighed / vor Herre Christus haffuer for oss arme syndige menniske.

Oc de ginge ind i graffuen etc.

En femte samtale/ er de andre Quinders / først met Englerne oc saa met vor Herre Christo / som ocsaa giffuer den store flitighed til kende/ der vor Herre Christus haffuer for vor salighed.

Oc

Oc der de ginge hen / see da komme nogle aff vocterne i Staden etc.

DEn siette samtale / er imellem vocterne oc de ypperste Prester / om vor Herris Christi opstandelse / at stoppe ned / paa det / at det skulde icke ryctis oc obenbaris. Huor til kende giffuis / de vgudeliges onde oc fordømmelig omhyggelighed / mod det salige Guds ord / at det skall icke faa sin fremgang. Men alsammen til forgeffuis / oc dem selffue til fordømmelse.

Oc see / Tho aff dem ginge sāme dag / til en By etc.

DEn siuende samtale / er imellem vor Herre Christum oc tuende aff hans Discipler / som ginge til Emaus. See her atter igen / vor

vor Herris Christi store omhyggelighed / besynderlige for hans hellige ords tienere / oc at hand er hoss alle dem / som tale gaat om hannem. 16

Oc der de talede om hannem / da traadde Jesus selff mit i blant dem etc.

DEn ottende samtale / er imellem Christum oc Apostlerne / der hand kom til dem ind at lucte dørre / paa paaske dag at afften / der Thomas vaar icke til stede. Tenck huilcken vmag / flitighed oc omhyggelighed vor Herre Christus haffuer om sit hellige ord / til Menniskens salighed / gennem alle deris munde / som ere i det hellige predicke embede.

Oc Thomas en aff de tolff etc.

Den

DEn Niende samtale / er atter igen imellem Christum oc Apostlerne / paa den ottende dag effter hans opstandelse / der Thomas vaar til stede. See her den vmag som Christus gør sig / ocsaa for en aff dem / som hans hellige ord skulle predicke / fordi det gielder hans egen ære til / om de staa eller falde.

Der effter obenbarede Jesus sig / atter hoss det hafk / hoss Tyberias.

DEn tiende samtale / er imellem Christum oc nogle discipler / vdi Galilee land / som de haffde giffuit sig hen at fiske igen. Denne samtale nest effter Christi omhyggelighed for sine / paaminder alle dem / som Guds salige ord skulle predicke / at de giffue sig icke der fra / oc ey heller tage andet vare / end

deris

deris predicke embede / vden de trengis der fra / aff armod for folckis wtacknemmelighed / eller aff anden nødactig aarsag.

Der de haffde nu giort maaltid etc.

Den ellefte Samtale / er imellem Christum oc Peder alenifte / oc saa om Johanne Euangelista. Huor wi atter paamindis / at huer bør at bliffue i sit kald / oc tage vare paa det hannem er befalet / oc lade en anden vare paa det / som hannem er befalet / saa at ingen forlader sit egit kald oc træder ind i en andens Kald.

Men de elleffue Discipler ginge til Galileã paa it Bierg etc.

Den tolffte samtale / er imellem Christum oc de elleffue Discipler vdi Galilee land / der som Chri-

 stus

stus mundelige befaler alle Guds ords tie-
nere at Lære oc Døbe / met hans løffte
oc tilsigelse / at hand vil vere hoss oss indtil
verdsens ende.

Huad der bleff mere talet her effter
i de føretiue dage / det finder mand i den Hi-
storie / om vor Herris Jesu Christi op-
farelse til Himmellen. Hannem
ske loff / priss oc ære til ewig
tid Amen

Petrus Palladius.

Følger her effter det femtende Capitel aff den første Epistel / som S: Pouel scriffuer til de Corinther / som er om vor Herris Christi opstandelse oc om allis vor opstandelse fra de døde / oc det met en lidel forklarelse / dem alle til trøst oc husualelse / som lide sorg / bedrøffuelse / oc vedermod / vnder Korssit / i denne Verden.

JEg giffuer eder oc til kende / kære Brødre / det Euangelium / som ieg kungiorde eder / huilcket i oc anammede / vdi huilcket i oc staa / formedelst huilcket i oc bliffue salige / J huad maade ieg forkyndede eder det / der som i det behulde / Vden saa er / at i trode det forgeffuis.

Dette Capitels begyndelse loffuer oc priser Guds salige ord / huor ved de bliffue salige / som tro der paa / oc beuare det / som Paulus vilde sige. Der faar skulle icke falle fra ordet oc til dem som eder ville bedrage. Huo der staar / see sig til / at hand icke falder. J staa nu i troen oprette ved Euangelium / seer til at i icke falle der fra. Fordi at i faa salighed aff det Euangelio / som ieg haffuer predicket faar eder / men fordømmelsen faa i aff deris lærdom / som icke lære Guds ord fra dem.

Thi ieg gaff eder i det første / det som ieg anammede / At Christus er død / for vore synder / effter Scrifften / oc at hand bleff begraffuē / oc at hād opstod tredie dag effter scrifftē. Oc at hand bleff seet aff Cephas / Der effter aff de tolff. Der effter bleff hand

seet aff mere end fem hundrede Brødre paa en gong/ aff huilcket der end nu mãge leffue/ men nogle hen soffuede. Der effter bleff hand seet aff Jacobo / der effter aff alle Apostler.

I denne tale / som Paulus fremsetter / skyder hand sig til den hellige scrifftis Historie / om vor Herris Christi salige død oc opstandelse fordi at Menniskens fornufft / uden Ued den hellige scrifft / holder alt saadant for idel daarlighed / som Paulus siger i denne Epistels første Capitel / wi predicke den kaarsfeste Christum / som er Jøderne en forargelse oc Greckerne en daarlighed.

Paa det siste effter dem alle / er hãd oc seet aff mig / som aff en wtidig Fødzel. Thi ieg er den ringiste iblant Apostlerne/ ieg sõ er icke verdig/ at kaldis en Apostel/ Fordi at ieg forfulde Guds Menighed. Men aff Guds naade er ieg / det som ieg er / oc hans naade i mig / haffuer icke veret forgeffuis / Men ieg arbeyede meget mere/ end alle de andre/ Dog icke ieg/ men Gudz naade / som er i mig. Huad helder det er nu ieg eller de/ saa predicke wi / oc i trode saa.

Paulus

Paulus kalder sig en wtidig Fødzel/ fordi at hand icke saa och hørde Christum / eller omgickis met hannem/ som de andre Apostler. Men effter at vor Herre Christus vaar opfaren til Himmelien/ kom hand siden fra Himmellen igen/ oc obenbarede sig faar S: Pouel/ Der faar kalder hand sig en wtidig fødtzel. Men at hand regner sig en wuerdig Apostel at vere / for hand haffde forfuld Guds Menighed/ som mand maa oc læse Gal: 1. Act: 26. 1. Timoth: 1. Det er oss arme syndige menniske til it exempel oc effterfiun/ at wi ocsaa kunde bekende oss/rette oc bedre oss. Men om hans Apostels embede oc huad hand haffuer lid oc taald leser mand 1. Cor: 9. 2. Cor: 6. et 12. Act. 9.

Efferdi at Christus predickis / at hand opstod fra de døde / huorledis sige da nogle iblant eder /at de dødis opstandelse er inted ?

Merck her/ i dette Hoffuit støcke aff dette Capitel / den Gruselig blindhed / som Menniskent kand beslaaes met/ oc er en ret straff for synden.

Er nu de dødis opstandlse inted /da opstod oc icke Christus. Men opstod icke Christus / da er vor predicken forgeffuis/ saa er oc eders tro forgeffuis. Wi bleffue oc

 da

da befũdene Gudes falske vidne / at wi haffde vidnet mod Gud / at hãd opuecte Christum / huilcken hand icke opuecte / effterdt de døde opstaa icke. Thi at opstaa icke de døde / da opstod oc icke Christus. Men opstod icke Christus / da er eders tro forfengelig / Saa ere i end nu i eders synder / Saa ere oc de fortabte / som hen soffuede i Christo / Haabe wi aleniste paa Christum i dette Liff / Da ere wi de elendigste iblant alle Menniske.

Her søger Paulus beuisning oc i den text her efterfølger / i det at hand binder vor opstandelse optil vor Herris Christi opstandelse / lige som nogle lemmer optil deris hoffuit. Ephes. 1 et 5. Oc kand mand her deilige mercke / at vor Troes artickle henge tilsammen som en guldkæde / saa at lige som naar en aff lenckerne bliffuer sønder braat / saa er den gandske guldkæde forderffuit. Saa lige saa: Naar en artickel aff vor Christen Tro / bliffuer forkrencket / saa er vor gandske Tro forderffuit. Exemplum. Der som den artickel om vor opstandelse bleffue forderffuit / saa er strax vor Tro / Guds ord / den Christen menighed oc Apostels embede / Ja Gud selff forderffuit oc til inted giord. Men dette / er w-

mueligt / Saa er det ocsaa wmueligt / at vor opstandelse fra de døde kand til inted gøris. Thi alle vor Troes artickle henge sammen / oc staa fast wryggelige oc w offueruindelige. Det maa vere sagd faar fromme Christne / som sette tro til det salige Guds ord / thi de wgudelige sige saa vel ney til det ene / som til det andet,

Men nu opstod Christus fra de Døde / oc er bleffuen den første grøde iblant dem / som soffue. Efftersdi at Døden kommer ved it Menniske / Oc de Dødis opstandelse formedelst it Menniske. Thi at lige som de dø alle i Adam / Saa bliffue de alle leffuende giorde i Christo. Dog huer i sin skickelse / Den første fruct Christus / der nest de som Christo tilhøre / naar hand kommer.

Adam begynte at Tro denne artickel ved det ord. Den samme sæd skal sønder træde Hugormens hoffuit / Gen: iii.

Oc siden er den samme tro kommen fra hannem / til hans affkom / til Abraham / Mosen / Dauid / Prophеterne / Apostlerne oc til oss / lige som det der handfaas fra den ene oc til den anden. Der faar de som negte denne artickel / om vor opstandelse

delse/ de gøre Gud Fader oc hans kiere Søn vor Herre Christum til løgnere i deris ord oc gerninger.

Der effter/enden/naar hand skal antworde Gud oc Faderen Riget / naar hand skal bortage alle Herredøme /oc al Offrighed oc vold. Men hand skal regnere, indtil hand haffuer lagt alle sine Fiender vnder sine Føder. Den siste Fiende som skal borttagis / er Døden / Thi hand lagde hannem alting vnder hans Føder. Oc naar hand siger at alting er hannem vnderlagd / da er det obenbare/at hand er vndtagen/ som lagde alting vnder hannem / Oc naar alting bliffuer hannem vnderdanigt/ da skal oc Sønnen selff vere hannem vnderdanig/som giorde alting vnderdanig vnder hannem/. Paa det at Gud skal vere alting i alle.

Denne sted skal mand ingenlunde saa forstaa/som hine Gendøbere den falskelige vdlegge. At vor Herre Christus skulde icke lenger regnere end til dommen/ oc effter dommen skulde hand icke vere andet end en anden Helgen. Thi denne text er der imod/saa vel som mange andre steder Psalm.

110. Heb. 10. etc. Fordi at det ord/ Donec/
indtil/ fortager icke vor Herre Christo hans euige
regemente efter ommen/ som det icke heller fortog
Jomfru Marie hendis Jomfrudom. Matth: 1.
Oc er denne den rette forstand/ at vor Herre Chri-
stus skal paa den siste dag/ antuorde sin Fader
Riget/ det er/ som der strax effterfølger/ at al
Øffrighed/ Magt oc Krafft bliffuer til inted giord/
her paa Jorden. Ja naar Prophetierne/ tunge-
maal oc den gandske Verdsens visdom skal for-
derffuis. Thi saa lenge skal Christus holde re-
gementet vid mact her i Verden/ ved Troen/ i
de Gudfryctigis Herter/ oc icke lenger i saa maa-
de/ men gøre ende der paa. Det heder at ant-
uorde Gud oc Faderen Riget. Ja giffue sig selff
met vnder hannem/ paa sin Mandoms vegne/ oc
vere hannem euige hørig oc lydig/ som hand oc-
saa vaar her paa Jorden 1. Pet: 2. Men icke
dismindre skal hand paa sin Guddoms vegne reg-
nere til euig tid/ met Gud oc Faderen/ som hand
er hans Euige Søn/ lige euig/ oc lige megtig/
Gud met Gud/ oc bliffuer hand i den klarhed/
som hand haffde hoss Faderen før Verden vaar.
Jo: 17. saa at alle Guds vdualde Børn skulle tac-
ke hannem til euig tid/ vden ende/ for de bleffue
igenløste vid hans røde rosens blod. Thi det rimer
sig io plat inted/ at hand skulde ombære sin euige
Guddoms ære for hand bleff it Menniske her
paa Jorden/ det bør hannem io icke at nyde on-
gt etc.

Huad gøre de ellers / som lade sig

døbe offuer de Døde/Der som de Døde opstaa ingenlunde / Hui lade de døbe sig offuer de Døde?

I fordom dage / oc met det første i den Christen menighed / som vdi S. Pouels tid / da Døbte mand den som døbis skulde / offuer de Hendødis graffue oc stode paa dem / til it vist tegen / om de Dødis opstandelse / oc at de som der vaare begraffuede skulde ocsaa paa domme dag opstaa.

Oc hui staa wi huer stund i fare? Hoss vor ross / som teg haffuer i Christo Jesu vor HERre / Jeg døer daglige. Stridde teg aff Meniskelig mening med vilde Diur i Epheso? Huad hielper det mig / der som de Døde icke opstaa? Lader oss æde oc dricke / Thi vdi morgen ere wi døde. Lader eder icke forføre / ond snack fordersfuer gode seder. Vaager rettelige op / oc synder icke / thi nogle vide inted aff Gud / dette siger teg eder til skendzel.

Her straffer S. Pouel alle dem / som ere Epicurs

Epicuri stolbrødre/ som inted vide andet/ naar de komme sammen/ end at slemme oc demme oc reppe wnyttige ord op/ mod det salige Guds ord/ oc besynderlige mod vor troes artickler/ Huilcke de kunde mesterlige nock sette til rette vdi deris onde selskab/ huormet de forarge oc forderffue mange gode samuittigheder i dem/ som der hoss ere oc det høre/ intil saa lenge de falde oc selffue i misbaab om Guds naade oc barmhiertighed/ fordi at de vide inted aff Gud at sige/ de foracte hans hellige ord. Skamme mue de dem/ siger den hellige Paulus her.

Der maatte nogen sige/ huorledis skulle de døde opstaa? Oc met huordan legeme skulle de komme? Du daare/ det som du saar/ bliffuer icke leffuende/ vden det døer. Oc det som du saaer/ er io icke det legeme/ som skal bliffue/ Men it blot korn/ som er/ Huede eller it aff de andre. Men Gud giffuer det legeme/ som hand vil/ oc huert aff sæden sit eget legeme.

Hid hør nu det som S: Job siger i sit nittende Capitel. Jeg veed/ at min frelsere leffuer/ oc hand skal her effter opuecke mig aff Jorden/ oc Jeg skal der effter omgiffuis met denne min hud/

oc ieg skal see Gud i mit kød/ den samme skal ieg see faar mig oc mine øyen skulle skue hannem/ oc ingen fremmet.

Icke er alt kød en hāde kød/men mēniske haffue it andet kød / Queg it andet/ Fiske it andet/ Fule it andet. Oc der ere Himmelske legeme oc iordiske legeme. Men de Himmelske haffue en anden herlighed/ oc de iordiske en andē. Solen haffuer en anden klarhed/ Maanen en anden klarhed/ Stierner en anden klarhed. Tht en Stierne offuergaar den anden vdi klarhed. Saa er oc de Dødis opstandelse.

Det bliffuer saaet i raadnelse/ oc det skal opstaa vden raadnelse. Det bliffuer saaet i vanære/ Oc det skal opstaa i herlighed/det bliffuer saaet i skrøbelighed/ oc skal opstaa i krafft. Det bliffuer saaet it naturligt legeme / oc skal opstaa it aandeligt legeme. Haffuer mand it naturligt legeme/da haffuer mād oc it aandeligt legeme.

Effter

Effter de lignelser/ om atskillige kød/ atskillige legemer oc atskillige klarhed / gør S: Pouel ocsaa skilsmis imellem dette vort dødeligt legeme/ oc det aandeligt oc fornyet legeme / i det euige liff. Huad kand vere forsmæliger/ end it død menniskis legeme/ som mand drager Guld/ Sølff oc kostelige klæder vdaff / oc suøber det i it lagen? Det kand icke vel bliffue tho dage effter it menniskis død i huset/ foruden raadnelse oc stanck/ saa at ingē gerne vil vere der hoss/ Ja mand tør end holde faar sin næse/ indtil det bliffuer forsmælige henlagdt i Jorden/ Dog skal det samme legeme opstaa vden raadnelse/ Oc som it Menniske haffuer it naturligt legeme/ det er/ Hand æder / dricker/ soffuer/ fortærer sin mad / voxer frem oc tilbage / opføder børn etc. Saa faar mand it aandeligt legeme/ effter opstandelsen / der icke skal haffue saadant behoff / oc skal dog alligeuel vere it sant legeme oc leffuende vdi Aanden. Gen: 2.

Som det staar screffuit/ den første menniske Adam er giort til it naturligt liff/ oc den siste Adam til it aandeligt liff. Men det aandelige legeme er icke det første/ men det naturlige/ der effter det aandelige. Det første menniske er aff iorden oc iordisk/ det andet menniske er Herren aff Himmelen. Saadant som det iordiske er/ saadane ere oc

de

de iordiske / oc saadant som det Himmelske er / saadane ere oc de Himelske. Oc lige som wi bare den Iordiskis Billede/ Saa skulle wi oc bære den Himmelskis Billede. Men det siger ieg der om / kære brødre / At kød oc blod kunde icke arffue Guds Rige/ Oc skal det forkrenckelige icke arffue det wforkrenckelige.

Alle mēniske skulle opstaa/dog icke alle som Christus opstod/ men ekon de som her tro paa hānem/ de andre skulle opstaa til bekemmelse Daniel, 12. Joan: 5.

See/ Jeg siger eder en Hemmelig ting/ wi skulle icke alle soffue/ Men wi skulle alle forwendis / oc det skal ske hastelige wdi it Øyeblick/ i den siste Basunis tid Thi Basunen skal liude/oc de Døde skulle opstaa wforkrenckelig / oc wi skulle forwendis. Thi dette forkrenckelige skal føris i det wforkrenckelige/ oc dette dødelige skal føris i det wdødelige. Men naar dette forkrenckelige skal føris i det wforkrenckelige/

oc

oc dette dødelige skal føris i det wdødelige / da skal det ord fuldkommis / som staar screffuit. Døden er opslugen i Seyer Død / huor er din Braad? Helffuede / huor er din Seyer? Men Dødens Braad er Synden. Oc Louen er Syndens krafft. Men Gud vere tack / som gaff oss Seyer / formedelst vor HERRE Jesum Christum.

Der faare / mine kære Brødre / verer faste / wrørelige / oc forfremmis altid i HERRENS gerning / Efftherdi i vide / at eders arbeyde er icke forgeffuis / i HERREN.

Prentet i Københaffn Aar.
M. D. L. V.

